

Gospodarjem in gospodinjam novica.

Valivnica.

Že več dni je viditi v Ljubljani (v judovskih ulicah) valivnica kurjih jaje in vsake druge kuretnine (Brutkasten), katero zamoremo vsakemu priporočiti, naj jo ogleda; ne bo mu žal za 12 kraje., ki jih bo dal za ogled mašine, ktera v 8 dneh to stori, kar kokla v 3 tednih. V ti mašini, ki je iz Dunaja prišla, je 4 vedre tople vode, ktero greje majhna železna peč, da je voda vedno za 32 stopinj po R. gorka. Kakih 30 jaje je položenih na sito, v ktero od spodaj hlapi vodena soparica na jajca; zgorej nad jajci pa je šipa tako udelana, da noč in dan stoji topla voda čez-njo in greje jajca pod njo, ktere so v ti mašini, se trikrat na dan preobračajo, in naj so kurje ali kakoršne koli druge, večidel v 8 dneh izvalijo. Kaj mično je viditi, kadar je piščè jajcino lupino prepikalo, kako se počasi izmuzuje iz nje; o poldrugi uri se je pa že tudi osušilo in sedaj se vzame ven in dene v drugo gorko shrambico, kjer dobi zrezanih jaje in pa kaše zobati; v 3 dneh zrastejo piške v ti mašini tako kakor sicer skor v 3 tednih, ker so zmiraj v dostojni gorkoti. Mikavno je tudi skozi lupino viditi že živo in sopečè piščè, dokler je še v lupini, ktero takrat pikati in odperati začne, ko je rumenjak v jajcu pošel in piščè nič več živeža nima v jajcu. Vidili smo med jajci, ki so v valivnici za izvaljenje razpoložene, tudi 4 nekako rumenkaste jajca od ene tistih kokoš kohinhinskega plemena, ki jih ima gosp. Pivk v Planini. Gosp. Brus nam je povedal, da ena tistih g. Pivkovih putk, ki ste se mu iz naročenih jaje 18. dan sušca domá izvalile, je 7. dan t. m. že prvo, drugi dan potem drugo in tretji dan tretje jajce izlegla, in da potem takem se nam bo ohranil ta novi in toliko hvaljeni rod na Krajskem za daljne skušnje. Gosp. Pivk in Koren sta bila s svojim naročilom kohinhinskih jaje srečna, ker sta dobila dobre, nasajene jajca, kmetijska družba je dobila zgolj zapertke, iz katerih ni nikjer nobena kokoš kaj izvalila. — Ker je omenjena valivnica le še malo dni viditi, naj se podviza, kdor jo želi viditi, da ne zamudi.

Natoroznanske drobtinice.

(Mnogoverstne podganje plemena). Podgana je zato ena naj zanimivših stvari na svetu, ker ima svojo lastno zgodovino. Kadarkoli je kako po svetu se skita-joče ljudstvo v Evropo se priteplo, vselej so prišle z njim nove podgane (novo podganje pleme). Tako so prišle v naš del sveta poredoma gotiške, vandališke in huniške, za hunškimi pa normanške; tiste velike podgane pa, ki so v Parizu, so prišle pozneje v Evropo iz Rusovskega. Rujava ali normanška podgana se je vgnezdila dosihmal povsod, kamor je kupčija pot peljala, ker s trgovino in blagom je šla semtertje tudi podgana normanškega plemena. Al to podgano je prekosila poslednje leta tatarska ali rusovska, ktero Francozi „podgano monfakonsko“ imenujejo, zato ker se je neštevilna množica plemena podgan zaredila v merhodérii v Montfaukonu. Prava domovina te podgane je srednja Azija, odkodar se je zaplodila s Huni in Mongolci v Evropo, pa tudi v Peking. Kjerkoli na Francozkem se je dosihmal prikazala rusovska podgana, je povsod pobegnila rujava ali normanška, tako, da se sedaj že le redko nahaja in skor le še v muzejih vidi. Čedalje bolj pa se razširja in množi rusovska. Rusovska podgana je velika in močna, se ne boji ne mačke ne psa, napada celó spavajoče otroke; merličiči so ji posebno prijetno kosilo, katerim najpoprej oči izgloje. Naj bolj ji je še pès jazbičar kos. K sreči podgana podgano je; tako silno se napadajo včasih, da je prav kervava vojska med njimi. Ako bi tega ne bilo, bi se pomnožila ta požrešna žival tako, da bi ne vedila kam bi se djala.

Starozgodovinske čertice.

O postaji Juenna.

Spisal Davorin Terstenjak.

Kraj ceste, ktera je deržala iz Celeje skoz slovenjograško dolino v Virunum, se imenuje tudi postaja Juenna. To postajo so vsi učeni starinoslovci iskali na Koroškem, vendar ne vsi na enem mestu. Jordan in Muhar sta Juenna stavila v dnešnji Tiefenbach na levem pobrežji Drave junski dolini nasproti. Katančič je Juenna iskal kraj brega Labude. Najresničniše je določil učeni Ankershofen¹⁾ lego tega mesta, postavivši ga v dnešnjo ves Juna v junski dolini.

Kaj pomeni ime Juenna? Ime Juenna se ima izpeljevati iz ravno tiste korenike, iz ktere slovenske besede: jun, junoh, junak, junec itd., in latinske: juvenis, juvencus, juvenus itd. Ostroumni Pott stavi za koreniko teh besed: div „splendere, exhilarare, gaudere, ludere“. Div se je spremenilo v dju, in po odpadku glasnika d je ostalo ju, iz ktere: juvan, juvenec, juvenoh, juvenak po asimiliranem glasniku v jüenec, jüenoh, jüenak, in slednjič: jünec, jünoh, jünak. Juvenis — juvenec toraj izrazuje kakor Pott piše: „Freudestrahlend“ (primeri sansk. koreniko mud, gaudere, lat. musto, jung) in govori dalje o pomenu teh besed: — „eine überaus schöne Bezeichnung der Jugend, um so schöner als déva, Gott und andere Benennungen des Himmels und der Götter auf dieselbe Wurzel hinweisen“ — primeri: slov. deva, devica, virgovirescens, „die Grünende“²⁾. Pott piše dalje o tvorbi te korenike: „Glänzen ist die Urbedeutung dieser Wörterfamilie; aus ihr entwickelt sich die Freude, wie tamas (Finsterniss), tama, tema und tam (traurig sein) einen ähnlichen Hergang verrathen; von der Freude gelangte man zu dem Sinne des frohen Spieles“ (primeri česko divadlo, Schauspielhaus³⁾).

V perzijanskem jeziku se najde: džôvan, v litevskem jaunas, letiškem jauns. Poznamljevanje juvan se ni toraj samo rabilo za mladega — junega človeka, temoč tudi za mladega voliča, zato so besede juvenis, juvenec, juvencus iz ene korenike; primeri analogično sansk. taruna, „Jüngling“ in slovensko telen, „Kalb“.

Juenna je toraj iz Juvena in izrazuje zapopadek: mesto junov. Z vso silo so nekteri zgodovinopisci hotli dokazati, da ime Juena je postalo po božici Junoni, nepremislivši, da iz Juno ne more postati oblika Juena, ampak Junonia. V listinah srednjega veka se to okrožje veli: Provincia June, praedium, locus June, Juon, castrum junense, monasterium junense, iz katerih oblik se vidi, da tudi starci niso mislili na božico Juno.

Iz ravno te korenike je tudi ime mesta Juvavum = Juvau — Juvav in to iz oblike Juval. Da je tudi ta oblika bila navadna pri starih Slovencih, poterjuje ime vesi Juvajne v gornji savski dolini in pa ime ritvine (Thalschlucht) Juvanica. V listini od leta 1142 se poleg Stire in Windischgarsten-a imenuje rečica Joveniz = Juvonica = Stira, Turja, Volska itd. V staročesčini se najde jun v pomenu puber, junose, adolescens, juvenis. Zavoljo sufiksa primeri Matena, ime vesi na Kranjskem.

Slovstvine stvari.

Kratek pregled starega slovstva hervaškega.

Po Ant. Mažuraniću poslovenil Fr. Bradaška.

(Konec.)

Kakor so pisavci tega plemena dvakrat že skazali se ljudje praktični, ker so berž v prvem začetku namesto pe-

¹⁾ Ankershofen „Handb. der Gesch. des Herzogth. Kärnt.“ V. Heft str. 566, 577.

²⁾ Pott (v „Etymolog. Forsch.“ I. 172.) razlaga virgo s „puella viridis aetatis“.

³⁾ Glej: Pott „Etymolog. Forschungen“ I. 26.